

ONDERZOEKSRAPPORT BEVRAGING VERZWARINGSMATERIAAL (2021)

LIGA AUTISME VLAANDEREN

<https://www.ligaautismevlaanderen.be/>

info@ligaautismevlaanderen.be

Stijn^{VZW}

INHOUD

1.	Inleiding.....	2
2.	Resultaten van de bevraging.....	2
2.1	Wie heeft de vragenlijst ingevuld?	2
2.2	Door wie werd het verzwaringsmateriaal gebruikt?	3
2.2.1	Leeftijd.....	3
2.2.2	Geslacht.....	3
2.2.3	Diagnose.....	3
3.	Het gebruik van verzwaringsmateriaal bij personen met ass	4
3.1	Wie heeft de vragenlijst ingevuld?	4
3.2	Door wie werd het verzwaringsmateriaal gebruikt?	5
3.3	Kenmerken van het verzwaringsmateriaal	6
3.3.1	Volledig lichaam, romp en/of heup.....	6
3.3.2	Nek en/of schouders	7
3.3.3	Onderste of bovenste ledematen	7
3.3.4	Gezicht.....	7
3.4	Gebruik van het verzwaringsmateriaal	8
3.4.1	Volledig lichaam	9
3.4.2	Romp en/of heup	10
3.4.3	Onderste ledematen	11
4.	Over de Liga Autisme Vlaanderen	12
5.	Bijlage: Infographic verzwaringsmateriaal	0

1. INLEIDING

Verzwarings- of diepe druk materiaal?

Diepe druk materialen zijn materialen die druk uitoefenen op of rond het lichaam doordat ze o.a. nauw aansluiten/spannen rond het lichaam of zwaar aanvoelen. Dit laatste wordt ook wel verzwaringsmateriaal genoemd. Dit zijn materialen die verzwaard zijn, bijvoorbeeld door extra vulling toe te voegen (de naam zegt het zelf). Diepe druk materialen worden vaak gebruikt als routine, bij lichamelijke onrust, angst, spierspasmen en zoveel meer.

Nood aan kennis

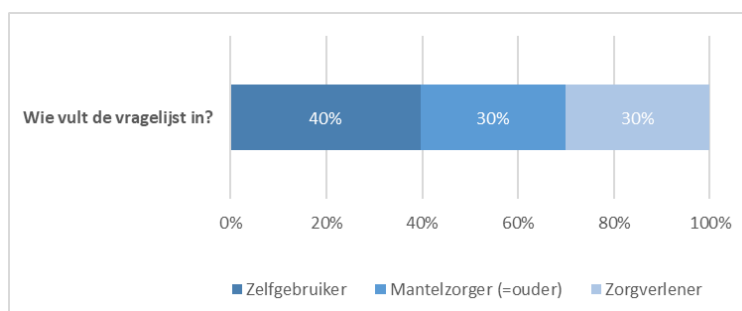
Deze materialen worden regelmatig ingezet maar er is nauwelijks kennis beschikbaar over hun werkzaamheid en correct gebruik (welke effecten hebben ze? hoe vaak te gebruiken, wanneer wel/niet, bij wie, ...?). Daarom zette de Liga Autisme Vlaanderen samen met Stijn vzw (waaronder Sint Oda), Thomas More Antwerpen, de KU Leuven en Multiplus een bevraging op naar het gebruik van verzwaringsmateriaal.

Deelnemers konden de bevraging invullen als ze ooit verzwaringsmateriaal gebruikten of nog steeds gebruiken voor zichzelf en/of voor iemand anders die ze verzorgen/begeleiden als mantelzorger of professionele zorgverlener. Deelnemers konden de vragenlijst tot maximum 3 keer invullen, telkens met een andere persoon in gedachten.

In de bevraging focusten we specifiek op verzwaringsmateriaal, exclusief verzwaarde dekens. Het gebruik van verzwaarde dekens kwam in een andere bevraging aan bod (zie: https://www.stijn.be/nl_BE/ons-aanbod/expertise/verzwaarde-dekens).

2. RESULTATEN VAN DE BEVRAGING

2.1 WIE HEEFT DE VRAGENLIJST INGEVULD?

De vragenlijst werd in totaal door 53 mensen ingevuld, waarvan 40% zelfgebruikers die het gebruik van verzwaringsmateriaal bij zichzelf geëvalueerd hebben. De overige 60% waren mantelzorgers (16 mantelzorgers; 30%) of zorgverleners (16 zorgverleners; 30%) die het gebruik van verzwaringsmateriaal evalueerden bij een ander.

TYPE ZORGVERLENER	AANTAL	PERCENTAGE
Psycholoog of (ortho)pedagoog	7	47%
Begeleider, verzorger of opvoeder	3	20%
Ergotherapeut	3	20%
Kinesitherapeut	1	6%
Verpleegkundige	1	6%

Alle 16 **mantelzorgers** (100%) waren ouders die het verzwaringsmateriaal bij hun kind gebruikten. De deelnemende **zorgverleners** waren een meer diverse groep. De meeste zorgverleners (47%) waren psycholoog of (ortho)pedagoog.

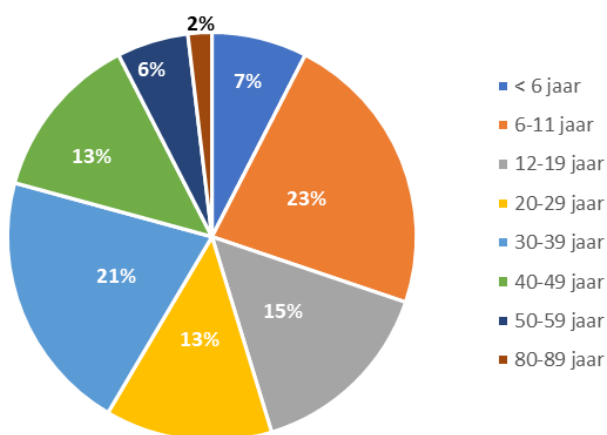
2.2 DOOR WIE WERD HET VERZWARINGSMATERIAAL GEBRUIKT?

Aan de zelfgebruikers werd gevraagd informatie over hun eigen leeftijd, geslacht en eventuele diagnose (bv. autismespectrumstoornis) in te vullen. Aan mantelzorgers en zorgverleners werd gevraagd deze informatie te geven over de persoon die het verzwaringsmateriaal gebruikt. Onderstaande informatie betreft de gegevens van de personen die zelf het verzwaringsmateriaal gebruiken.

2.2.1 LEEFTIJD

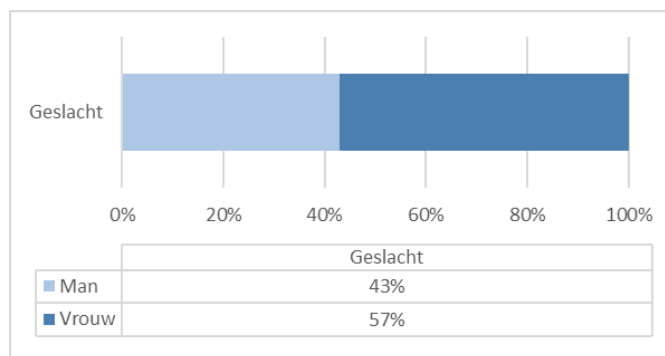
De grootste groep gebruikers van verzwaringsmateriaal was jonger dan 20 jaar (47%). 52% procent bevond zich in de leeftijdsgroep 20-59 jaar, waarvan het grootste deel (21%) in de groep 30-39 jaar.

Er waren geen gebruikers in de leeftijdsgroep 60 tot 79 jaar en slechts 1 gebruiker (2%) in de leeftijdsgroep 80-89 jaar.

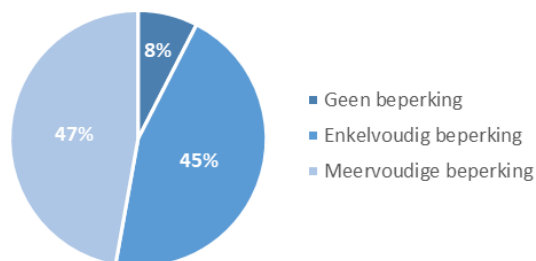
2.2.2 GESLACHT

Verzwaringsmateriaal werd zowel bij jongens/mannen (43%) als meisjes/vrouwen gebruikt (57%).

2.2.3 DIAGNOSE

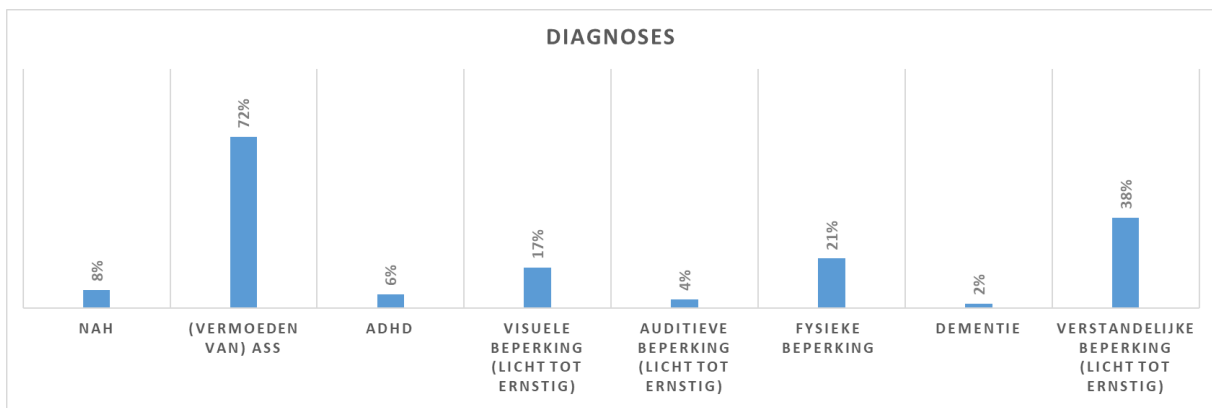
Om de aard van de eventuele problematiek waarvoor het verzwaringsmateriaal werd gebruikt beter te kunnen inschatten, werd gevraagd of de gebruiker van het verzwaringsmateriaal een **enkelvoudige of meervoudige beperking** had. Bij 8% van de gebruikers was er geen sprake van een beperking. Bij de overige 92% had ongeveer de helft een enkelvoudige beperking (45%) en de helft een meervoudige beperking (47%).

Aanvullend werd er gevraagd of er sprake was van één/meerdere van de volgende **diagnoses**:

1. Niet Aangeboren Hersenletsel (NAH)
2. Een (vermoeden van) autismespectrumstoornis (ASS)
3. ADHD
4. Een visuele beperking
5. Een auditieve beperking
6. Een fysieke beperking
7. Dementie
8. Een verstandelijke beperking

Hierbij was het mogelijk om meer dan één diagnose aan te duiden.

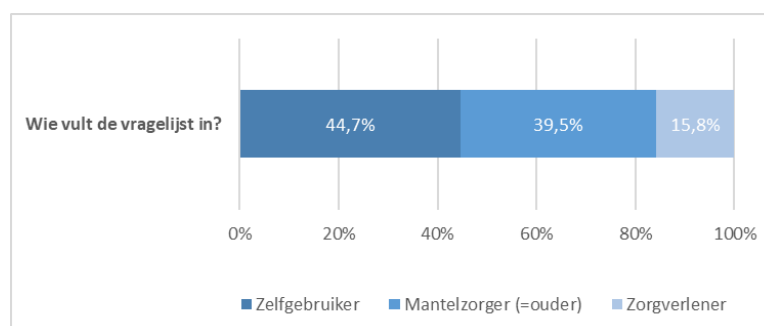

De grote meerderheid van de gebruikers van verzwaringsmateriaal waren personen met (een vermoeden van) ASS, namelijk 38 personen (72%). Aanvullend had 38% (20 personen) een verstandelijke beperking. Hierbij ging het bij 15% om een lichte verstandelijke beperking, bij 25% om een matige verstandelijke beperking, bij 30% om een ernstige verstandelijke beperking en bij nog eens 30% om een diep verstandelijke beperking.

Aanvullend op bovenstaande categorieën, werden bij de optie 'andere' ook nog volgende antwoorden aangevuld: Stemmingsstoornis (bipolair, depressie), hoogsensitief, dyspraxie, een complexe posttraumatische stressstoornis (CPTSS), hoogbegaafdheid, migraine, fibromyalgie, epilepsie en tubereuze sclerose.

3. HET GEBRUIK VAN VERZWARINGSMATERIAAL BIJ PERSONEN MET ASS

3.1 WIE HEEFT DE VRAGENLIJST INGEVULD?

De vragenlijst werd in totaal door 38 mensen ingevuld. 44,7% van degenen die de vragenlijst hebben ingevuld, waren zelfgebruikers met ASS en hebben het gebruik van verzwaringsmateriaal bij zichzelf geëvalueerd. De overige 55,3% waren mantelzorgers (15 mantelzorgers; 39,5%) of zorgverleners (6 zorgverleners; 15,8%) die het gebruik van verzwaringsmateriaal evalueerden bij een persoon met ASS.

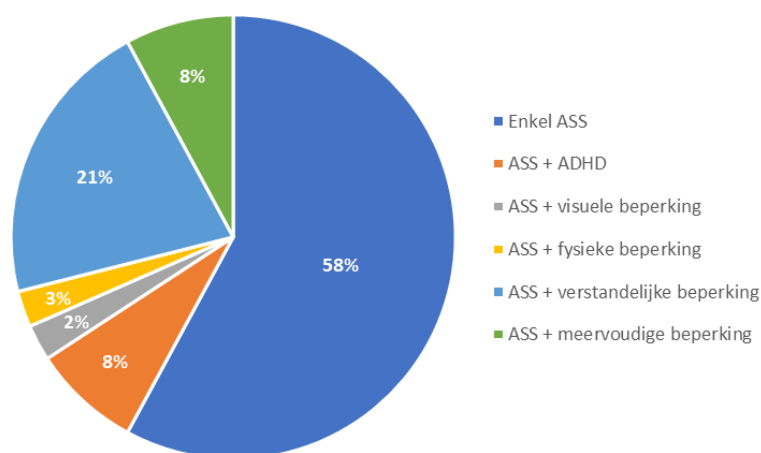
Alle 15 **mantelzorgers** (100%) waren ouders die het verzwaringsmateriaal bij hun kind gebruikten.

De deelnemende **zorgverleners** waren begeleiders/verzorgers/opvoeders of psychologen/(ortho)pedagogen. Voor 1 zorgverlener werd de categorie niet ingevuld.

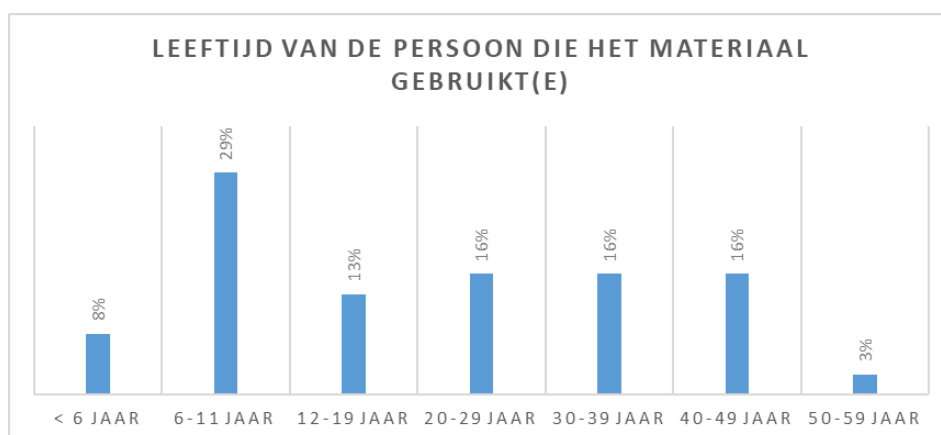
TYPE ZORGVERLENER	AANTAL	PERCENTAGE
Psycholoog of (ortho)pedagoog	4	80%
Begeleider, verzorger of opvoeder	1	20%

3.2 DOOR WIE WERD HET VERZWARINGSMATERIAAL GEBRUIKT?

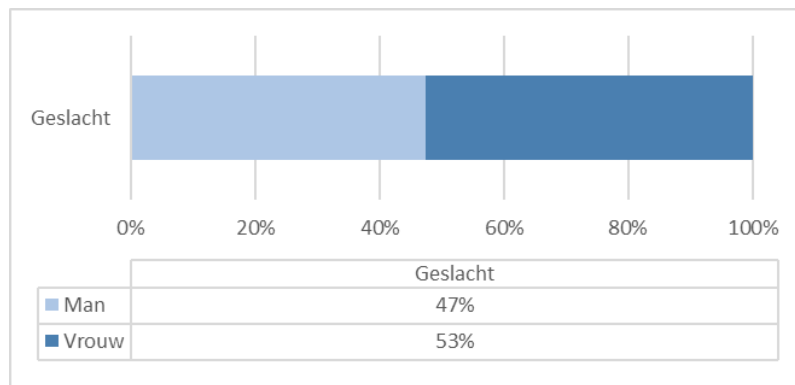
De meerderheid van de personen met ASS (58%) had geen andere stoornis of beperking. Slechts een kleine groep (8%) had naast ASS ook een meervoudige beperking. In de overige gevallen had 21% ASS en een verstandelijke beperking, 8% ASS en ADHD, 3% ASS en een fysieke beperking en 2% ASS en een visuele beperking.

Net zoals in de algemene groep gebruikers, was de grootste groep personen met ASS die verzwaringsmateriaal gebruikte jonger dan 20 jaar, namelijk de helft (50%). De overige 50% waren allen jonger dan 60 jaar, met evenveel gebruikers in de leeftijdsgroepen 20-29 jaar, 30-39 jaar en 40-49 jaar. Slechts één gebruiker met ASS (3%) was tussen de 50 en 59 jaar.

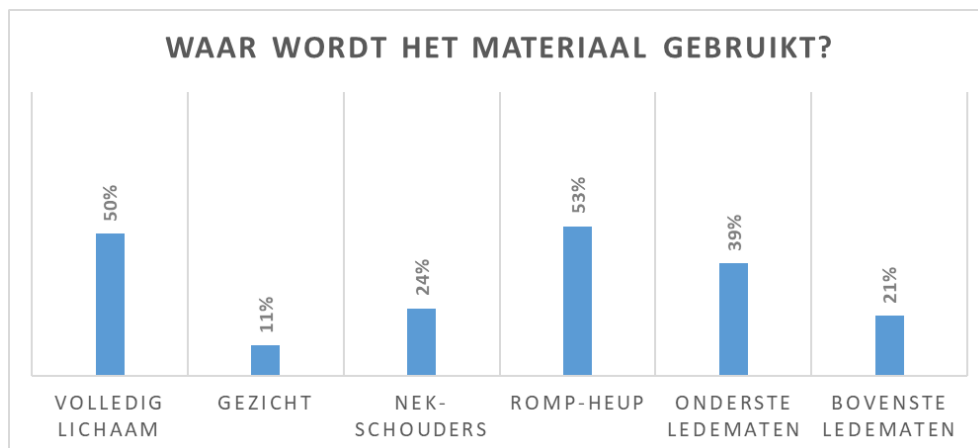

Tot slot was ook het **geslacht** van de gebruikers met ASS ongeveer gelijk verdeeld met 47% jongens/mannen met ASS en 53% vrouwen/meisjes.

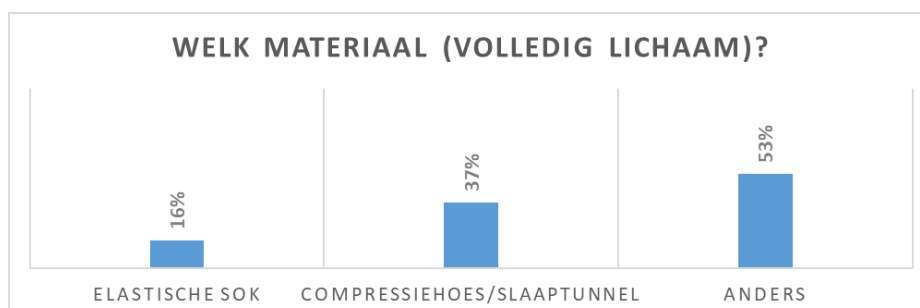
3.3 KENMERKEN VAN HET VERZWARINGSMATERIAAL

Gezien de diversiteit in soort verzwarringsmateriaal en waar op het lichaam je dit materiaal kan gebruiken, werd aan gebruikers gevraagd waar ze verzwarringsmateriaal gebruikten. Ongeveer de helft van de gebruikers gebruikt verzwarringsmateriaal die inwerken op grotere delen van het lichaam, zoals het volledig lichaam (50%) en de zone rond de romp en heup (53%). Verder wordt ook verzwarringsmateriaal gebruikt ter hoogte van de onderste ledematen (39%), nek en/of schouders (24%), bovenste ledematen (21%) en het gezicht (11%).

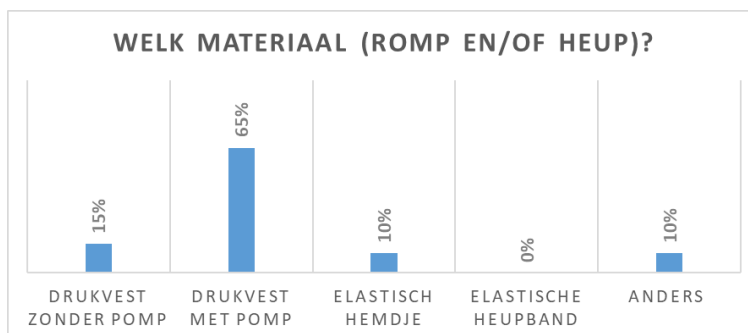
3.3.1 VOLLEDIG LICHAAM, ROMP EN/OF HEUP

Wie verzwarringsmateriaal voor het **volledig lichaam** gebruikt, gebruikt voornamelijk een compressiehoes of slaaptunnel (37%) of een elastische sok (16%). Andere voorbeelden zijn: verzwaarde dekens ¹, een aansluitende/te kleine slaapzak, of een drukgevend zetel/zitzak (bv. Protac SenSit®).

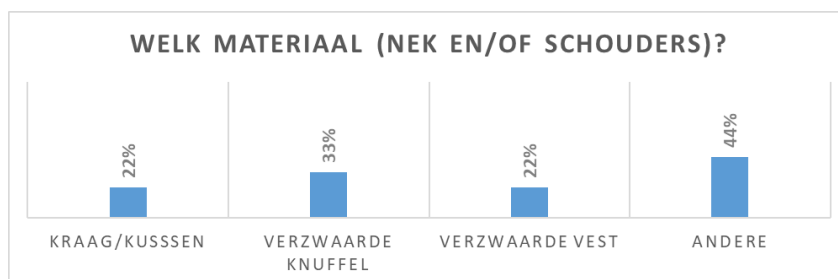
¹ Hoewel verzwarringsdekens specifiek werden geëvalueerd in een afzonderlijke vragenlijst, waren er enkele gebruikers die de dekens ook in deze bevraging hebben vermeld en/of geëvalueerd.

Verzwaringsmateriaal voor de **romp en/of heup** zijn voornamelijk drukvesten met pomp (65%) of zonder pomp (15%) of elastische hemdje (10%). Andere voorbeelden zijn: een ballenvest (bv. Protac MyFit®).

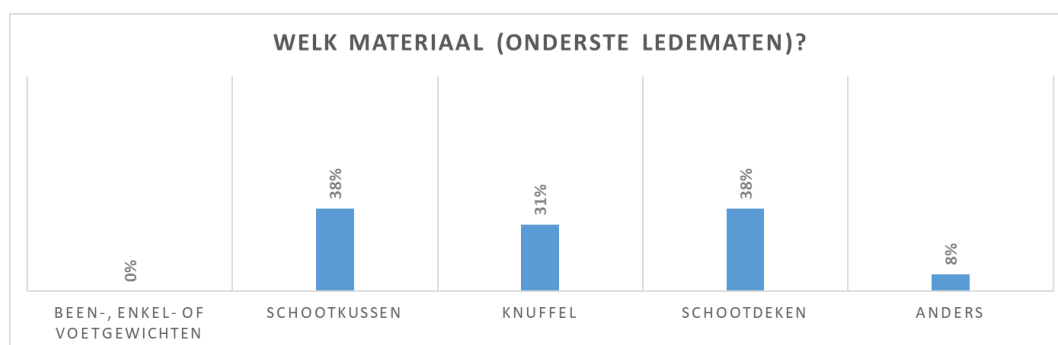
3.3.2 NEK EN/OF SCHOUDERS

Als verzwaringsmateriaal ter hoogte van de **nek en/of schouders** werden voornamelijk verzwaarde knuffels (33%), een verzwaarde kraag of verzwaard kussen (22%) of een verzwaarde vest (22%) gebruikt. Andere voorbeelden zijn: nekverzwaren als onderdeel van een zetel, een zware speelgoedtas rond de nek.

3.3.3 ONDERSTE OF BOVENSTE LEDEMATEN

Wie verzwaringsmateriaal voor de **onderste ledematen** gebruikte, gebruikte voornamelijk materiaal om op de **schoot** te leggen zoals een schootkussen (38%), schootdeken (38%) of knuffel (31%). Er werden geen andere materialen aangevuld.

4 personen met ASS maakten ook gebruik van verzwaringsmateriaal ter hoogte van de **bovenste ledematen**, waarvan 1 persoon (25%) arm-, pols- of handgewichten (of gewichtsmanchetten), en 3 personen (75%) andere materialen zoals verzwaringsdekens.

3.3.4 GEZICHT

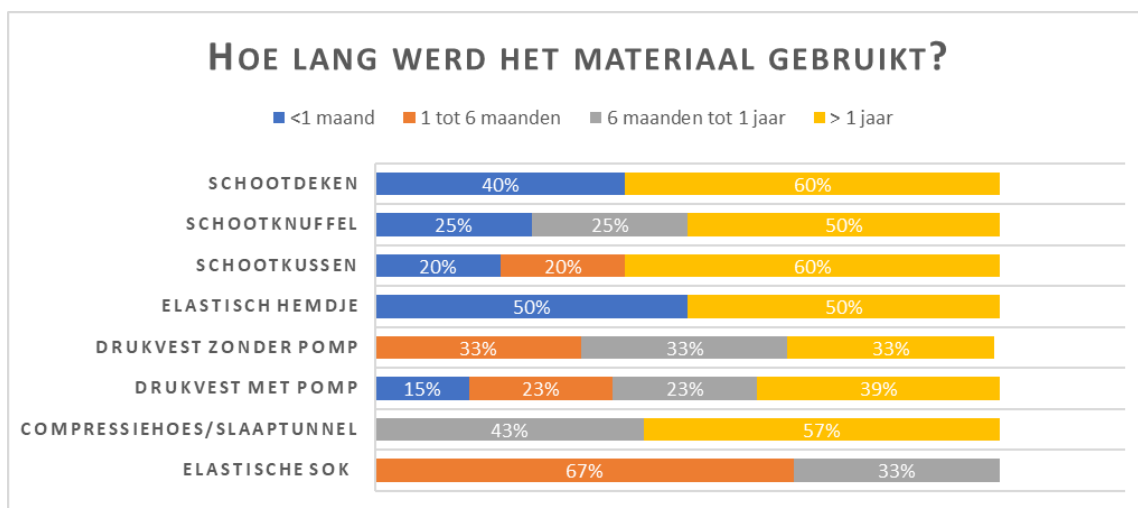
4 personen met ASS gebruikten verzwaringsmateriaal op het **gezicht**, waarbij alle 4 gebruik maken van een **verzwaard oogmasker**.

3.4 GEBRUIK VAN HET VERZWARINGSMATERIAAL

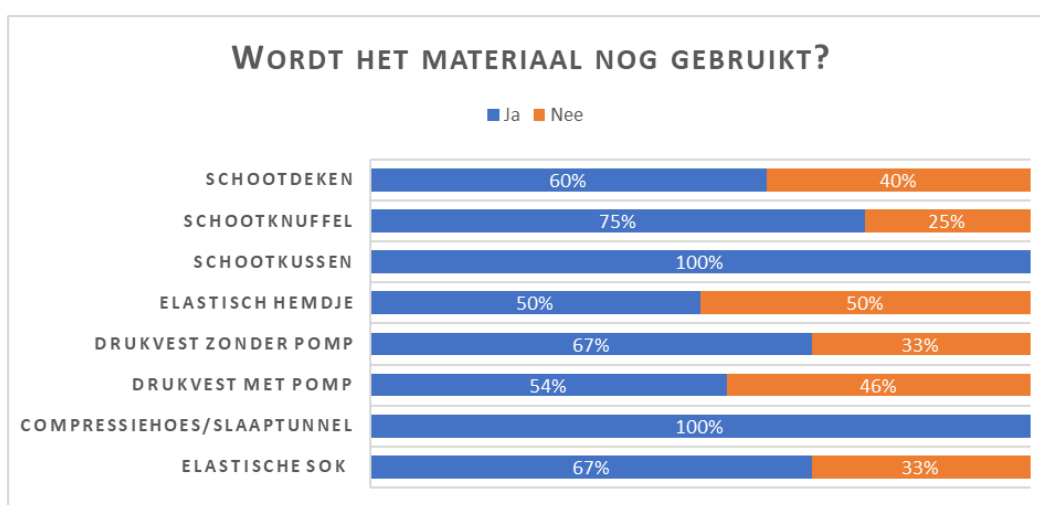
Voor de drie lichaamszones waar het verzwaringsmateriaal het meest frequent gebruikt werd, namelijk het volledige lichaam, de romp en/of heup, en de onderste ledematen, werd het verzwaringsmateriaal verder geëvalueerd. Meer bepaald werden volgende vragen onderzocht:

1. Hoe frequent wordt het materiaal gebruikt (bv. dagelijks vs. wekelijks) en hoe lang (bv. het materiaal werd gebruikt gedurende 1 jaar)?
2. Waarom wordt het materiaal gebruikt? (bv. om beter te slapen, om stress te verminderen)?
3. Ervaren gebruikers een positief of gunstig effect van het materiaal (bv. minder stress of vlotter inslapen)?

Hoe lang het materiaal gebruikt werd, was sterk afhankelijk van de aard van het materiaal. Terwijl sommige materialen (bv. de elastische sok) eerder kortdurend gebruikt werden, tot maximum 1 jaar, werden andere materialen (bv. de compressiehoes/slaaptunnel of het schootkussen) door de meerderheid van de personen met ASS langer dan een jaar gebruikt. Hieronder is een overzicht terug te vinden.

Vervolgens konden de gebruikers van het materiaal aangeven **of ze het materiaal nog steeds gebruikten** of inmiddels gestopt waren het materiaal te gebruiken. Uit de resultaten blijkt dat de meeste personen met ASS op het moment dat de vragenlijst werd ingevuld het materiaal nog steeds gebruikten.

Indien men gestopt was het materiaal te gebruiken, werd ook gevraagd **omwille van welke reden ze gestopt waren**. De meest genoemde redenen waren dat de werkzaamheid van het materiaal afnam naarmate het frequenter gebruikt werd (3 personen), dat het materiaal niet zo goed werkte als ze verwacht hadden (3 personen) of dat het moeilijk of onhandig in gebruik was (3 personen). Een volledig overzicht staat in de tabel hieronder.

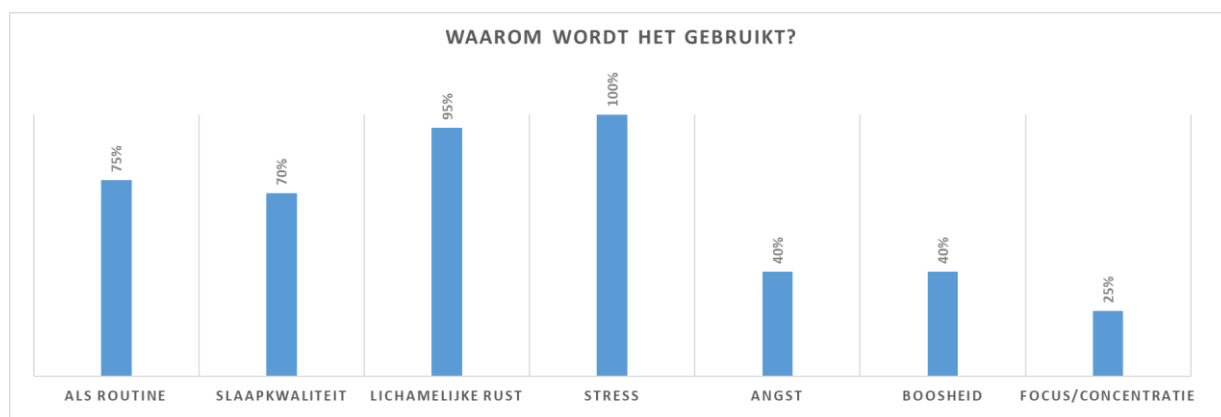
Reden gestopt met gebruik	Aantal keren vermeld	Materiaal
Het materiaal werkt minder goed naarmate het vaker gebruikt wordt	3	Elastische sok, drukvest zonder pomp, drukvest met pomp
Het materiaal had niet het gewenste effect of werkte niet consequent genoeg	3	Drukvest met pomp, elastisch hemdje, schootdeken
Het materiaal was te moeilijk of onhandig in gebruik (bv. moeilijk te bevestigen bij een explosief kind)	3	Drukvest met pomp, schootknuffel, schootdeken
Ik kreeg hoofdpijn van het materiaal	1	Oogmasker
Het probleem waarvoor het materiaal nodig was, was niet langer aanwezig	1	Drukvest ter hoogte van de schouders
De persoon wil het materiaal niet meer gebruiken	1	Drukvest zonder pomp
Gestopt omwille van praktische redenen (bv. materiaal stuk, huurtermijn verlopen en te duur in aankoop)	1	Drukvest met pomp
Het materiaal is onveilig	1	Schootdeken

In wat volgt, wordt voor de drie meest voorkomende lichaamszones een meer gedetailleerd overzicht gegeven op vlak van frequentie van gebruik, doel van gebruik en werkzaamheid.

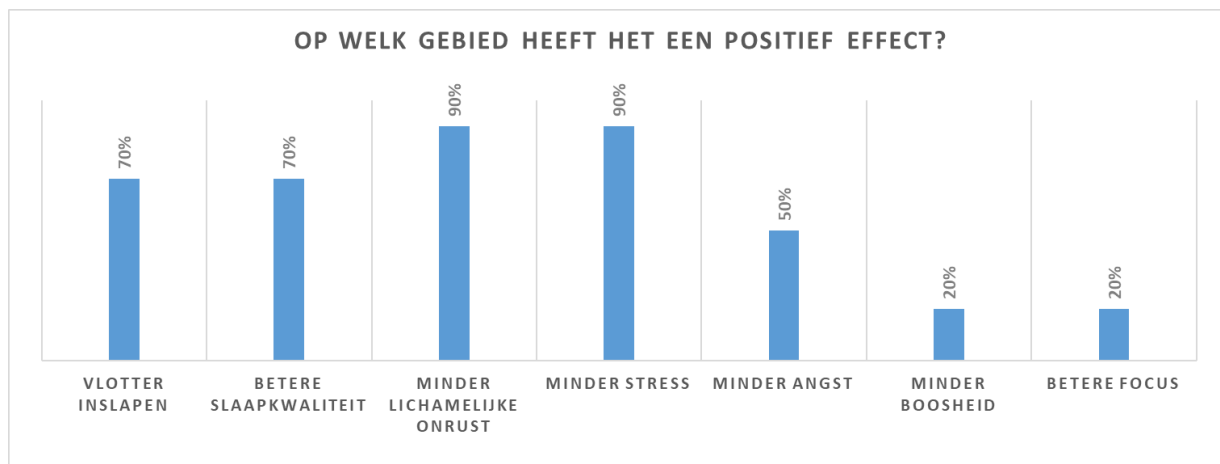
3.4.1 VOLLEDIG LICHAAM

10 personen met ASS maakten gebruik van een compressiehoes/slaaptunnel of een elastische sok en hebben dit materiaal verder geëvalueerd. 7 personen (70%) gebruikten het materiaal dagelijks en 2 personen (20%) zelfs meermaals per dag. Eén persoon (10%) maakte minder frequent gebruik van het materiaal, namelijk meerdere keren per maand.

Het materiaal kan door eenzelfde persoon omwille van meerdere doeleinden gebruikt worden. Alle gebruikers gaven aan het materiaal te gebruiken om om te gaan met stress. Verder werd het in de meeste gevallen gebruikt voor meer lichamelijke rust (95%), als routine (75%) of voor een betere slaapkwaliteit (70%). Een volledig overzicht staat in de grafiek hieronder.

Vervolgens werd de **werkzaamheid** van het materiaal, zoals ervaren door de gebruikers, geëvalueerd. Deze evaluatie was overwegend positief. 90% van de gebruikers had dankzij het materiaal minder last van stress of lichamelijk onrust. 70% kon vlotter inslapen en geeft aan een betere slaapkwaliteit te ervaren. Voor iets minder mensen leidde het ook tot minder angst (50%), minder boosheid (20%) of een betere focus (20%).

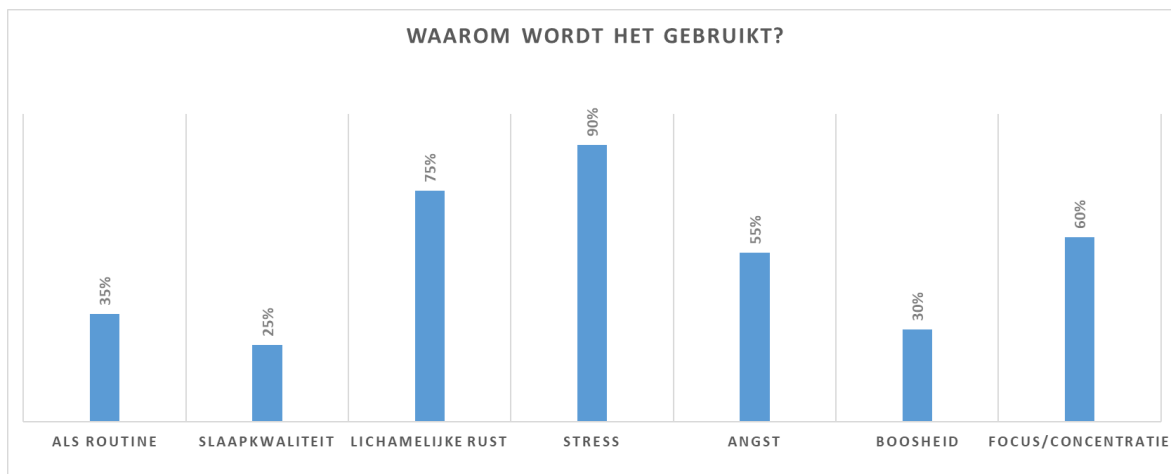

De ervaren **nadelen** waren zéér beperkt. 1 gebruiker ervaarde een toename in lichamelijke onrust en 1 gebruiker was minder geconcentreerd bij gebruik van het materiaal.

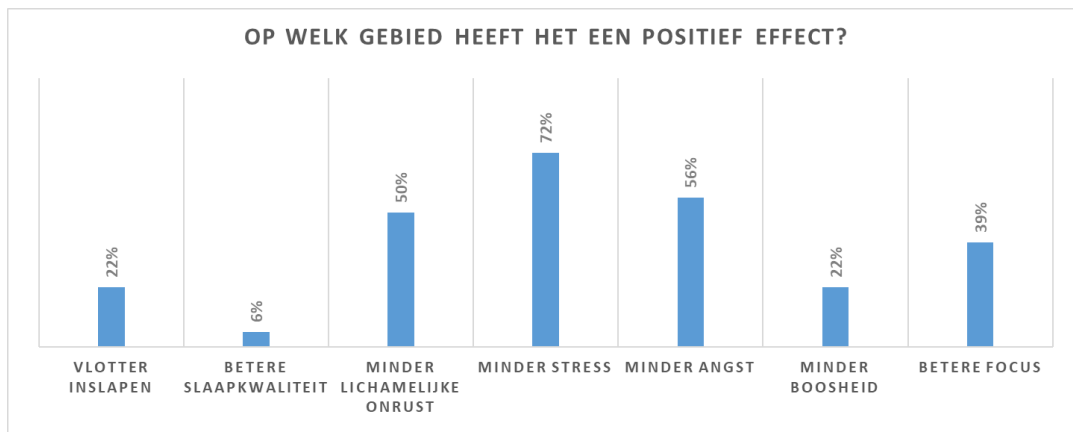
3.4.2 ROMP EN/OF HEUP

18 personen met ASS maakten gebruik van een drukvest (met/zonder pomp) of een elastisch hemdje. 6 personen (33%) gebruikten het materiaal dagelijks tot meermaals per dag, 5 personen (28%) meermaals per week 4 personen (22%) meermaals per maand. Tot slot gebruikten 2 personen met ASS (11%) het meermaals per jaar en 1 persoon (6%) 1 keer per jaar of minder.

Materiaal ter hoogte van de romp en/of heup werd voornamelijk gebruikt om stress te verminderen (90%) of om meer lichamelijke rust te ervaren (75%). Verder werd het ook frequent gebruikt voor een betere focus of concentratie (60%) of om angst te verminderen (55%). Een volledig overzicht staat in de grafiek hieronder.

Vervolgens werd de **werkzaamheid** van het materiaal, zoals ervaren door de gebruikers, geëvalueerd. Deze evaluatie was overwegend positief. 72% van de gebruikers had dankzij het materiaal minder last van stress, 56% voelde zich minder angstig en 50% ervaarde minder lichamelijk onrust. 39% kon zich beter focussen of concentreren, 22% kon vlotter inslapen, 22% voelde zich minder boos, en 6% geeft aan een betere slaapkwaliteit te ervaren.

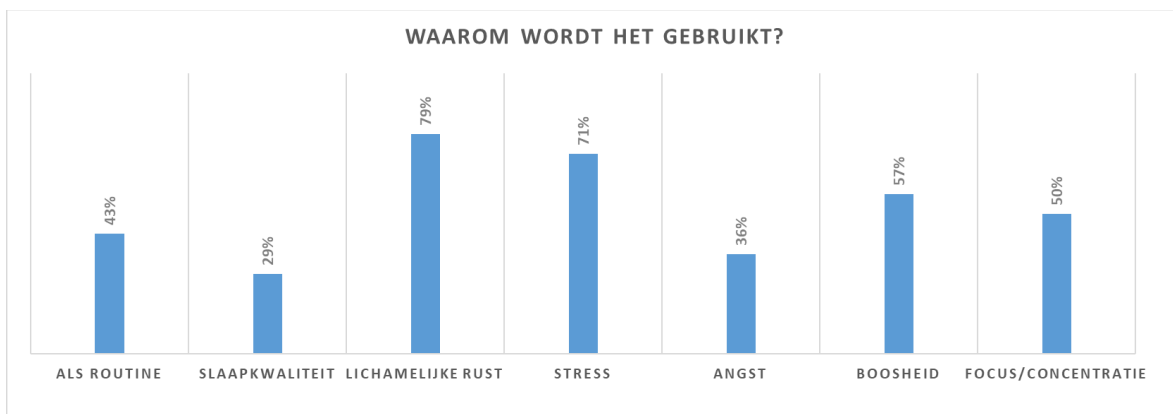

Ook bij dit materiaal waren er nauwelijks **nadelen**. Voor 1 gebruiker had het *elastisch hemdje* nadelen op alle domeinen. Voor een andere gebruiker had de *drukvest* een negatief effect op stress en focus/concentratie.

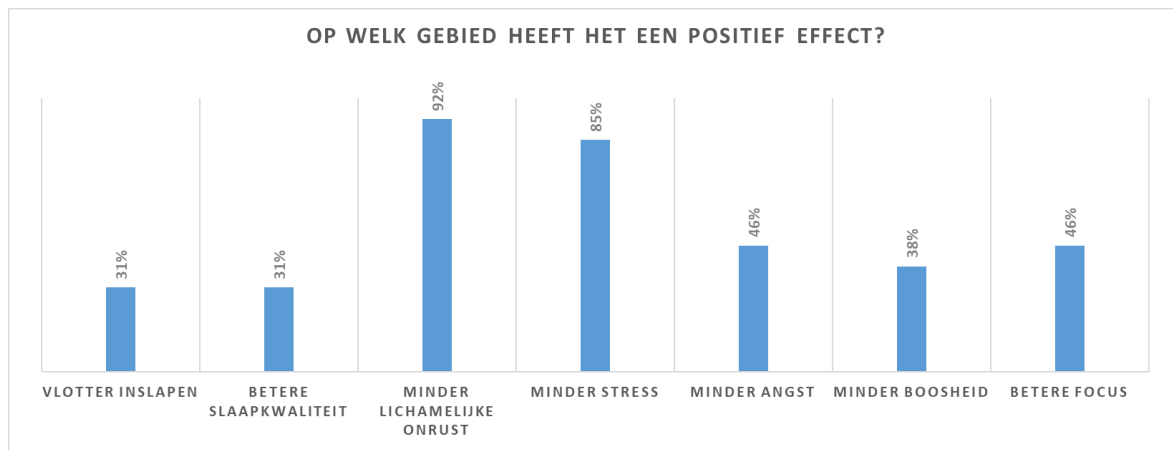
3.4.3 ONDERSTE LEDEMATEN

14 personen met ASS maakten gebruik van een verzwaringsmateriaal ter hoogte van de onderste ledematen. De meerderheid (9 personen, 64%) gebruikt dit materiaal dagelijks tot meermaals per dag. De anderen gebruikten het materiaal meermaals per week (3 personen, 21%) of meermaals per maand (2 personen, 14%).

Net zoals de andere materialen, zijn het bekomen van meer lichamelijke rust (79%) en het verminderen van stress (71%) de belangrijkste redenen om dit materiaal te gebruiken. Aanvullend werd het ook door (meer dan) de helft van de personen met ASS gebruikt om zich minder boos te voelen (57%) of voor een betere focus of concentratie (50%). Een volledig overzicht staat in de grafiek hieronder.

Voor de 2 belangrijkste domeinen, lichamelijke onrust en stress, werd het materiaal gunstig beoordeeld door de gebruikers. 92% vond dat het hielp om minder lichamelijke onrust te ervaren en 85% had na of tijdens het gebruik van het materiaal minder last van stress. Voor de overige domeinen heeft slechts minder dan de helft van de gebruikers van het materiaal een gunstig effect ervaren. Voor 46% leidde het tot minder angst en een betere focus, 38% voelde zich minder boos en 31% merkte een positief effect op vlak van slapen (inslapen en slaapkwaliteit).

Slechts voor 1 gebruiker had het materiaal, meer specifiek het schootkussen, een **negatief effect** op vlak van de vier grootste domeinen (lichamelijke onrust, stress, boosheid en focus/concentratie).

4. OVER DE LIGA AUTISME VLAANDEREN

Contactgegevens Liga Autisme Vlaanderen

Brusselsesteenweg 375 – 9090 Melle | info@ligautismevlaanderen.be

Algemeen coördinator: Jo Renty 0492 23 41 46 | jo@ligautismevlaanderen.be

Coördinator Autisme Chat: Michiel Tyncke 0491 71 92 89 | michiel@ligautismevlaanderen.be

Bankgegevens: IBAN BE64 7370 4815 1752 - BIC KREDBEBB

www.ligautismevlaanderen.be

De Liga Autisme Vlaanderen is een burgerlijke maatschap, opgericht door de 4 Vlaamse RTH-begeleidingsdiensten autisme (voorheen thuisbegeleidingsdiensten autisme) van het VAPH. De Liga Autisme Vlaanderen heeft als doel Vlaamse autisme gerelateerde projecten op te zetten vanuit een formele samenwerking tussen volgende vier diensten:

- **Het Raster vzw**

Begeleiding personen met autisme in provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant

Afdeling Antwerpen: Boomsesteenweg 510A – 2020 Antwerpen | info@hetraster.be

Afdeling Kempen: Tramwissel 5 – 2360 Oud-Turnhout | info@hetraster.be

Afdeling Leuven: Abdijstraat 1 – 3001 Leuven | info@hetraster.be

Afdeling BHV: A De Boeckstraat 20 – 1800 Vilvoorde | info@hetraster.be

Directeur: Erik Buelens

Ondernemingsnummer: 0476 639 588

www.hetraster.be

- **Tanderuis vzw**

Begeleiding personen met autisme in provincie Oost-Vlaanderen

Brusselsesteenweg 375 – 9090 Melle | info@thuisbegeleidingautisme.be

Directeur: Danny Aelvoet

Ondernemingsnummer: 0462 234 001

www.tanderuis.be

- **Wegwijs - vzw Stijn**

Begeleiding personen met autisme in provincie Limburg

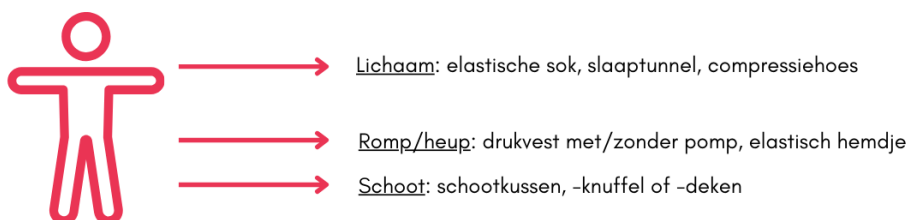
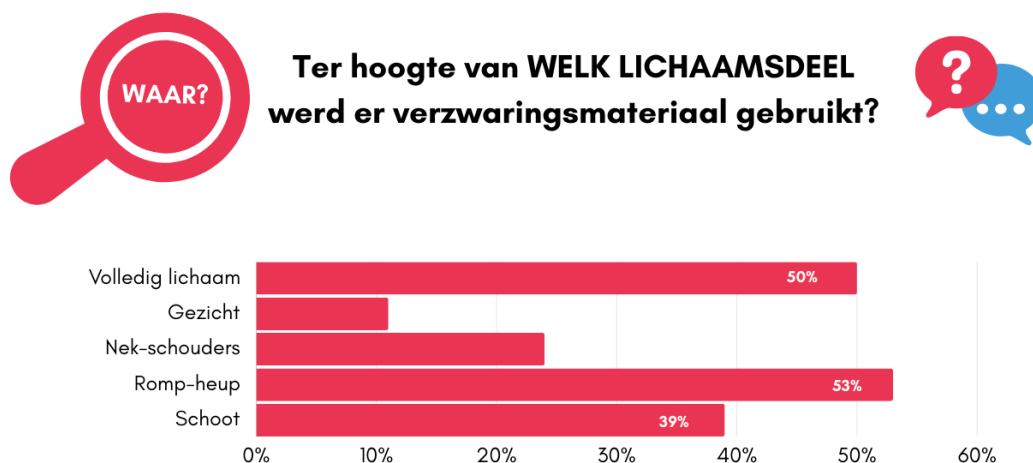
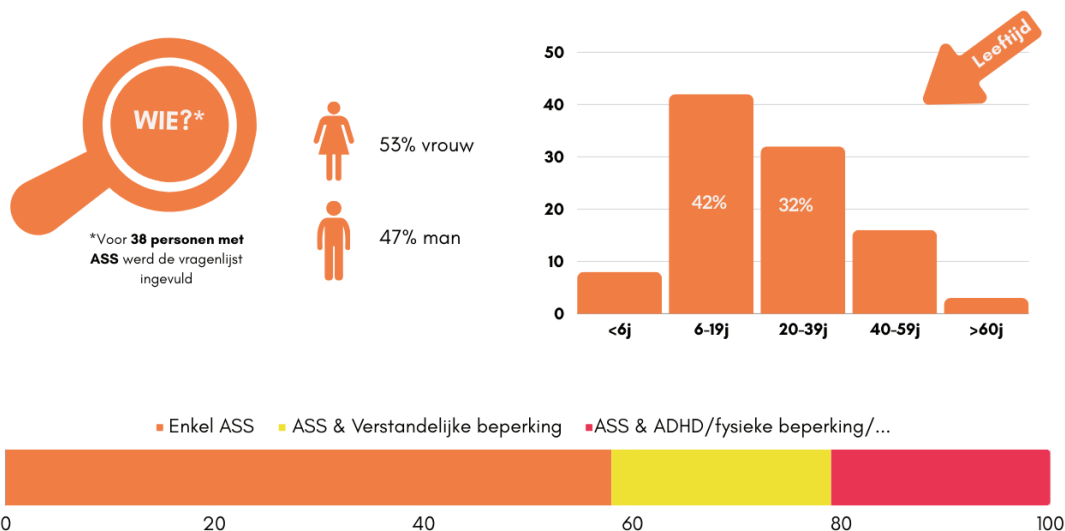
Donkweg 49 – 3520 Zonhoven | info@wegwijs.stijn.be

Directeur: Bjorn Ramaekers
Ondernemingsnummer: 0439 452 461
www.wegwijslimburg.be

- **Vzw Victor**

Begeleiding personen met autisme in provincie West-Vlaanderen
Iepersestraat 110 – 8800 Roeselare | info@vzwvictor.be
Directeur: Stien Peeters
Ondernemingsnummer: 0894 111 455
www.vzwvictor.be

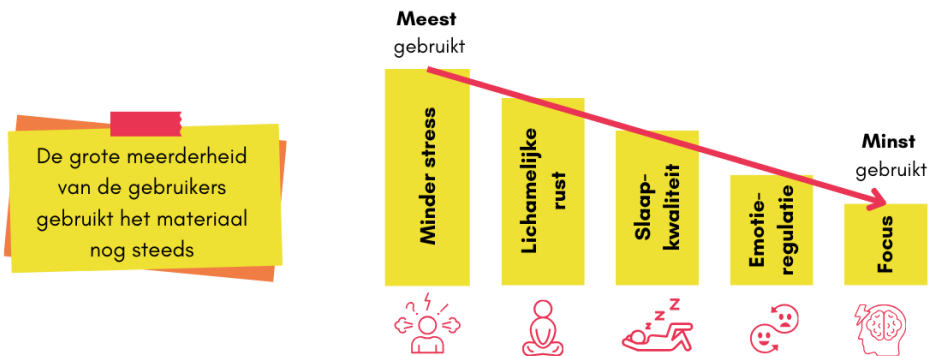
Factsheet VERZWARINGSMATERIAAL

Factsheet VERZWARINGSMATERIAAL

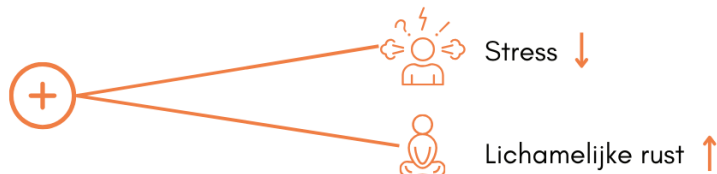
Waarom werd er verzwaringsmateriaal gebruikt? Wat wou de gebruiker bereiken?

Hoe positief hebben de mensen met ASS het verzwaringsmateriaal ervaren?

Voor
70-90%
van de mensen met ASS...

Of mensen met ASS dankzij het verzwaringsmateriaal een betere slaapkwaliteit, minder gevoelens van angst of boosheid, en een betere focus ervaren hebben, was **afhankelijk van de locatie waar het materiaal werd gebruikt**

